

Nationaal Archief
*Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap*

Nummer Toegang: 2.19.002

**Inventaris van het archief van de
Antidienstvervangingsbond, 1875-1898**

C. Enninga

Nationaal Archief, Den Haag 1971

This finding aid is written in Dutch.

I N H O U D S O P G A V E

Beschrijving van het archief.....	5
Aanwijzingen voor de gebruiker.....	6
Openbaarheidsbeperkingen.....	6
Beperkingen aan het gebruik.....	6
Materiële beperkingen.....	6
Aanvraaginstructie.....	6
Citeerinstructie.....	6
Archiefvorming.....	7
Geschiedenis van de archiefvormer.....	7
Geschiedenis van het archiefbeheer.....	7
De verwerving van het archief.....	7
Inhoud en structuur van het archief.....	8
Inhoud.....	8
Selectie en vernietiging.....	8
Verantwoording van de bewerking.....	8
Verwant materiaal.....	9
Beschikbaarheid van kopieën.....	9
Verwante archieven.....	9
Beschrijving van de series en archiefbestanddelen.....	11
I. Archief van het Hoofdbestuur.....	11
II. Archief van de afdeling Den Haag.....	14
III. Archief van de provinciale afdeling Groningen.....	15

BESCHRIJVING VAN HET ARCHIEF

Naam archiefblok:

Antidienstvervangingsbond

Archiefbloknummer:

I23365

Omvang:

29 inventarisnummer(s)1,20 meter

Taal van het archiefmateriaal:

Het merendeel der stukken is in het Nederlands.

Soort archiefmateriaal:

Normale geschreven en gedrukte documenten, geen bijzondere handschriften.

Archiefdienst:

Nationaal Archief

Locatie:

Den Haag

Archiefvormers:

Antidienstvervangingsbond (1875-1898)

Antidienstvervangingsbond/Afdeling Den Haag (1875-1898)

Antidienstvervangingsbond/Provinciale Afdeling Groningen (1897-1898)

Samenvatting van de inhoud van het archief:

In het archief bevinden zich onder andere de statuten, de notulen van de Commissie van Organisatie en het Hoofdbestuur, adressen gericht aan de Koning en de Volksvertegenwoordiging, ledenlijsten, correspondentie, verslagen, circulaires en publicaties. Verder bevat het archief documentatie betreffende de persoonlijke dienstplicht en de gedeponeerde archieven van de Afdeling Den Haag en de Provinciale Afdeling Groningen.

Aanwijzingen voor de gebruiker

OPENBAARHEIDSBEPERKINGEN

Volledig openbaar.

BEPERKINGEN AAN HET GEBRUIK

Reproductie van originele bescheiden uit dit archief is, behoudens de algemene regels die gelden voor het kopiëren van stukken, niet aan beperkingen onderhevig. Er zijn geen beperkingen krachtens het auteursrecht.

MATERIËLE BEPERKINGEN

Het archief kent geen beperkingen voor het raadplegen van stukken als gevolg van slechte materiële staat.

AANVRAAGINSTRUCTIE

Openbare archiefstukken kunnen online worden aangevraagd en gereserveerd. U kunt dit ook via de terminals in de studiezaal van het Nationaal Archief doen. Om te kunnen reserveren dient u de volgende stappen te volgen:

1. [Creëer een account of log in.](#)
2. Selecteer in de archiefinventaris een archiefstuk.
3. Klik op 'Reserveer' en kies een tijdstip van inzage.

CITEERINSTRUCTIE

Bij het citeren in annotatie en verantwoording dient het archief tenminste éénmaal volledig en zonder afkortingen te worden vermeld. Daarna kan worden volstaan met verkorte aanhaling.

VOLLEDIG:

Nationaal Archief, Den Haag, Antidienstvervangingsbond, nummer toegang 2.19.002, inventarisnummer ...

VERKORT:

NL-HaNA, Antidienstvervangingsbond, 2.19.002, inv.nr. ...

Archiefvorming

GESCHIEDENIS VAN DE ARCHIEFVORMER

In Nederland werd de militaire dienstplicht, toentertijd "conscriptie" genaamd, in 1810 ingevoerd na inlijving van het Koninkrijk Holland in het Franse Keizerrijk,. Iedere man van 20 jaar of ouder moest zich inschrijven. Door middel van loting werd bepaald wie dienst moest nemen. Het systeem werd na de verdrijving van de Fransen en de stichting van het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden in stand gehouden, de zogenaamde Nationale Militie. Tot 1898 kon iemand die ingeloot was echter een vervanger (nummerverwisselaar of remplaçant) inhuren.

De Antidienstvervangingsbond, opgericht in 1875, verzette zich tegen deze situatie. De belangrijkste oprichter van de bond, Menno.David van Limburg Stirum had twee jaar tevoren – mogelijk geïnspireerd door de in 1871 overleden Thorbecke - een ontwerp-Militiewet ingediend, waarvan persoonlijke dienstplicht uitgangspunt was maar die door de Tweede Kamer - met een liberale meerderheid! - werd verworpen. Het ging er nu om de publieke opinie te mobiliseren en draagvlak voor zijn standpunt te verwerven. Daarom werden naast de landelijke organisatie ook plaatselijke afdelingen opgericht met eigen statuten en met eigen bevoegdheden om campagne te voeren. De bond verspreidde brochures, die tot 1885 werden gebundeld in een serie *Geschriften* .

In 1898 werd door het liberale kabinet-Goeman Borgesius de persoonlijke dienstplicht ingevoerd en kon de bond, die nu zijn doel had bereikt, worden opgeheven. In 1901 werd door datzelfde kabinet de diensplichtwet ingevoerd.

GESCHIEDENIS VAN HET ARCHIEFBEHEER

Het archief werd - vermoedelijk na de opheffing van de vereniging - aan de Koninklijke Bibliotheek overgedragen.

Het archief werd in 1971 door de Koninklijke Bibliotheek ten geschenke aan het Algemeen Rijksarchief overgedragen.

DE VERWERVING VAN HET ARCHIEF

Het archief is door schenking verworven.

Inhoud en structuur van het archief

INHOUD

Het archief bevat naast stukken van het hoofdbestuur ook stukken van de afdelingen Den Haag en Groningen.

SELECTIE EN Vernietiging

Er is door de archiefdienst niets uit het archief vernietigd.

Verantwoording van de bewerking

Het archief werd geordend overgedragen en in 1971 van een lijst voorzien, die als inventaris kon dienen. De aangetroffen ordening is gehandhaafd.

Verwant materiaal**BESCHIKBAARHEID VAN KOPIEËN**

Inventarisnummers van dit archief zijn niet in kopievorm beschikbaar

VERWANTE ARCHIEVEN

Archiefstukken van Menno David van Limburg Stirum als bestuurslid van de Antidienstvervangingsbond in: familiearchief Van Limburg Stirum, supplement, toegang 2.21.107.

BESCHRIJVING VAN DE SERIES EN ARCHIEFBESTANDDELEN

I. ARCHIEF VAN HET HOOFDBESTUUR.

1	Statuten van de Antidienstvervangingsbond; Koninklijke goedkeuring van de statuten; Huishoudelijke reglementen van het Hoofdbestuur en van de afdelingen Noord-Holland, Zuid-Holland, Zeeland, Utrecht en Gelderland.
1875-1897.	1 omslag
2	Notulen van de vergaderingen van de Commissie van organisatie van het Hoofdbestuur en van het dagelijks bestuur en goedgekeurde afdelingsreglementen en jaarverslagen.
1875-1876.	1 omslag
3	Notulen van de algemene vergaderingen, teksten van de inleidingen door de president gehouden en verslagen van de handelingen van het Hoofdbestuur. Gedrukt.
1876-1897.	1 omslag
4	Notulen van de vergaderingen van het Hoofdbestuur. Met presentielijsten en agenda's.
1876-1896.	1 omslag
5	Notulen van de vergadering en van het Hoofdbestuur.
1897-1898.	1 deel
6-11	Ingekomen stukken.
1875-1898.	6 omslagen
6	juni 1875 - 1877.	
7	juli 1877 - juni 1878.	
8	1879-1881	
9	juni 1881 - februari 1883.	
10	1883-1890	
11	1891-1898	
12	Register van ingekomen stukken, en copieën en minuten van uitgaande stukken.
1876-1896.	1 omslag
13	Korte inhoud van ontvangen stukken en register van uitgaande stukken.
februari 1897 - juli 1898.	1 deel
14	Adressen vanwege de Bond gericht aan de Koning en de Volksvertegenwoordiging en adhesie-adressen van de afdelingen.
1876-1898.	1 omslag
15-16	Circulaires en verslagen van de handelingen van het Hoofdbestuur. Gedrukt.
1876-1898.	2 omslagen
15	1876-1881	
16	1882-1898	
17	Circulaires en verslagen. Gedrukt.	

	1875-1897.	1 omslag
18	Lijst van begunstigers, presentielijst van diner en enige circulaires. Geschreven en gedrukt. 1883-1898.	1 omslag
19	Algemeen register en stamboek. oktober 1875 - december 1882.	1 omslag
20-21	Naamlijst van de leden van de afdelingen. Alfabetisch op plaatsnaam. 1875.	2 omslagen
20	A - H.	
21	K - Z.	
22	Naamlijst van de leden van de afdelingen. 1876.	1 omslag
23	Rekeningen en verantwoordingen. 1875-1898.	1 omslag
24	"Geschriften van de Antidienstvervangingsbond". Gedrukt. 1875-1885. Deel I. 1875-1879, deel II. 1879-1881, deel III. 1881-1885.	3 delen
25	Brochures, overdrukken, en manuscripten betreffende de persoonlijke dienstplicht.	1 pak
-	Het zoogenaamd breken met partijverleden in militaire zaken door het derde ministerie Thorbecke en de Nationale instelling door M.D. graaf van Limburg Stirum. 1875	
-	Antidienstvervangingsbond, medegedeeld in verschillende dag- en weekbladen. 17 juli en 17 augustus 1875	
-	Inleiding van de vergadering te 's-Gravenhage in Diligentia op 10 december 1875. [1875]	
-	Het vaderland is in gevaar! of mozaiek voor het volk van Nederland door Timotheus. 1876	
-	Potpourrie, door M.D. graaf van Limburg Stirum. 1876	
-	Uit geschriften van de Antidienstvervangingsbond, door F.M. van Veen. 1877	
-	Militair Historische schetsen. z.j.	
-	Scheepvaart- enquête, De vorming onzer zeelieden met betrekking tot onze scheepvaart, door J.H. Rovers. Februari 1881	
-	Keuze of anciënniteit, overdrukt uit de "vragen des tijds". mei 1881	
-	In een nieuwe Schutterijwet moeten wij de voornaamste kracht zoeken voor onze verdediging, door C.F.H. Putman-Cramer. Juli 1881	
-	Een beleefd verzoek van een milicien aan alle onderwijzers in Nederland. 1882	
-	Verslag van de bijeenkomst op 19 april 1882 van de Vereeniging ter Beoefening van de krijgswetenschap. Gedrukt. 1882	
-	Vertrouwelijk woord aan de leden der liberale partij in de Tweede Kamer der Staten-Generaal. april 1883	
-	Afscheidsgroet van een oud soldaat aan de deputatie der Zuid-Afrikaansche Republiek. maart 1884	
-	Vragen des Tijds. 1885	
-	Een pleidooi voor de plaatsvervangingsbond, weerlegd door een oud-soldaat. 1885	
-	Verslag der staatscommissie ingesteld bij Koninklijk Besluit van 10 juni 1888 no. 26, tot voorbereiding der wettelijke regeling van de persoonlijke dienstplicht. februari 1889	
-	De Gids, 4e serie, 7e jaargang, 1889	
-	Nabetrachting. Een woord aan mijne Katholieke landgenooten door Mr. F.J.M.A. Reekers. 1889	
-	Onze volksweerbaarheid. Een nationaal belang bij uitnemendheid door A.L.W. Seyffardt. 1889	

-
- Persoonlijke dienstplicht. Herinneringen en wenken door Dr. G. Kalff. 1890
 - Open brief aan Mr. S. van Houten door Luitenant-Kolonel Van Tuerenhout. 12 november 1890
 - Menno David, graaf van Limburg Stirum, door F. de Bas. 1891
 - De legerwet in burgerplicht te Amsterdam, door W. Hoogenboom. 28 januari 1891
 - "Een stem uit het volk" Open brief over den persoonlijken dienstplicht, gericht aan ons geheele Nederlandsche volk door Jan Milicien. 1891
 - Mr. S. van Houten en het wetsontwerp op den militairen dienstplicht door Dr. C.B. Spruyt. februari 1891
 - Vragen van den Dag. "Persoonlijke dienstplicht", door H.W. Groeneveld. maart 1891
 - Voor mijn land en mijn Koningin! Een beroep op het volk van Nederland, door H.W. Groeneveld. 1891
 - Een zeldzaam Nederlander. Levensbeschrijving van Zijne excellentie Menno David graaf van Limburg Stirum, door Dr. J.A. van der Stok. 1892
 - Lootdag, door C.J.H. van de Broek. Geschreven. 1881
 - Koning Cohetua. Geschreven. Z.j.

II. ARCHIEF VAN DE AFDELING DEN HAAG.

- 26** Notulenboek.
1875-1898. 1 deel
- 27-28** Ingekomen en minuten van uitgaande stukken. Met bijlagen.
1875-1898. 2 omslagen
- 27** 1875-1878
- 28** 1883-1898

III. ARCHIEF VAN DE PROVINCIALE AFDELING GRONINGEN.

29

Ingekomen stukken en gedrukte uitgaande circulaire.
1897-1898.

1 omslag